

TEORIA MODERNĂ A ASISTENȚEI SOCIALE,

Malcolm Payne, Editura Polirom, Iași, 2011.

Camelia Bârsan¹

Apariția celei de-a treia ediții, a volumului *Teoria Modernă a Asistenței Sociale*, reprezintă o contribuție extrem de importantă pentru domeniul asistenței sociale, aflat, în România ultimilor ani, într-o continuă și intensă evoluție. Această contribuție este cu atât mai valoroasă, cu cât este oferită de către meritul profesor Malcolm Payne, în prezent director al departamentului de îngrijire spirituală și psihosocială de la *St. Christopher's Hospice, Londra*.

Ca autor, Malcolm Payne a dat publicului valoroase volume, dintre care menționăm: *Social Work and Community Care* (1995), *What is Professional Social Work?* (2006), *Critical Practice in Social Work* (2009), *Humanistic Social Work* (2011).

Parcurgând lucrarea tradusă în limba română, *Teoria Modernă a Asistenței Sociale*, se poate constata de la început că această ediție este axată pe o reevaluare substanțială a teoriilor asistenței sociale. Lucrarea împletește abordarea practică cu cea teoretică, încercând să explice, să descrie și să justifice ceea ce fac asistenții sociali.

Autorul acordă o atenție deosebită structurii, incluzând, în cea de-a doua parte a lucrării, o serie de instrumente care facilitează însușirea noțiunilor teoretice și aducând în prim-plan anumite *aspecte practice, idei principale, conexiuni și comentarii*. Cititorii vor face cunoștință cu claritatea acestei lucrări deosebite, începând cu primele pagini, în care regăsim o *prefață* elocventă semnată de Malcolm Payne și o *notă asupra terminologiei*. Apoi, punctele esențiale de natură teoretică și practică sunt evidențiate prin intermediul *tabelelor și figurilor*, completând, astfel, prezentarea narativă cu cea vizuală, pentru accesibilitate.

¹ Studentă masterat. Universitatea „A.I.Cuza” Iași, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Bd. Carol I nr. 11, 700506, camelya79@yahoo.com.

Structurarea lucrării în două părți cu un număr de paisprezece capitole, oferă cititorilor înțelegerea treptată a perspectivei diverselor teorii și practici.

Prima parte a lucrării este dedicată *reflecțiilor asupra teoriei privind asistența socială*, prezentând o discuție generală asupra teoriei în practica asistenței sociale. Autorul consideră că *asistenții sociali* au nevoie de *concepte* care să încerce să explice *de ce și cum* ar trebui să luăm deciziile practice.

Asistența socială poate fi gândită în termeni practici, ca o succesiune care cuprinde *evaluarea, intervenția și, apoi, finalizarea*, însă este necesară prezența *liniilor directe* privind modalitățile eficiente de evaluare, intervenție și finalizare.

Această primă parte analizează, printre altele, modul în care toate practicile sunt influențate de *teorii formale și informale* privind *ceea ce este asistența socială, cum să faci asistență socială și lumea clienților* (pp. 24-27). Totodată, este analizată ideea *constructului social* (p. 27), ce creează un joc politic al teoriilor, fiind vorba despre o *politică a asistenței sociale*. În viziunea autorului, prin selectarea unei teorii ce va fi uzitată, asistenții sociali contribuie la modul de *construire al asistenței sociale*, printr-un proces de *construcție socială*.

Un alt aspect important, pe care îl întâlnim în această primă parte, este reprezentat de ideea de *modernism și postmodernism* în teoriile asistenței sociale, deoarece în mod inevitabil, oamenii vor construi teoriile pe măsură ce sunt afectați de schimbările sociale (p. 35).

Politica relațiilor teorie-practică este examinată de către autor, centrându-se pe patru subiecte: *aplicare, relevanță, asumarea responsabilității și legitimarea* (pp. 46-48).

Ultimul capitol al acestei prime părți, abordează *problemele teoriilor practicii în asistența socială*, fiind prezentate dezbaterele recente privind teoriile asistenței sociale (p.61).

Autorul face o analiză a teoriilor practice existente, schițează orizontul acestora și evidențiază, în acest ultim capitol, *existența variatelor comparații ale diferitelor teorii în asistența*

socială individuală, de grup, comunitară și asistența socială la nivel macro.

Partea a doua a lucrării este dedicată *trecerii în revistă a grupurilor de teorii în funcție de temele și aplicațiile lor principale, realizând o analiză a valorii lor.* Putem afirma, fără a greși, că ceea ce dă valoare și calitate acestei lucrări este *claritatea și analiza critică* a diferitelor curente de gândire. Autorul oferă, prin intermediul acestei valoroase lucrări, *accesul la o multitudine de idei folositoare.*

Așadar, primele capitole din partea a doua a lucrării (cap. 4, 5, 6, și 7) se centrează pe *teoriile individual-reformiste, munca cu indivizii, familiile și grupurile și pe îmbunătățirea situației lor în cadrul actualei ordini sociale* (pp. 93-182).

Malcolm Payne insistă asupra înțelegerii *teoriei psihodinamice*, ca o *condiție esențială pentru examinarea altor teorii ale asistenței sociale*, în ciuda criticilor care au adus în atenție *lipsa de evidențe convingătoare și utilizarea modelelor de gândire internă.* *Terapia psihodinamică* a modelat stilul de relație al asistenței sociale, fiind unul *permisiv, deschis și bazat pe ascultare.* Apoi, în viziunea autorului *practica utilizării teoriei atașamentului* implică o evaluare care va urmări *relațiile actuale, istoria relațiilor și contextul* (p. 104).

Atât *intervenția în situații de criză, cât și practica centrată pe sarcini* reflectă o tendință contemporană spre *teorii concise, concentrate și structurate, care tratează probleme concrete, imediate și care pot fi criticate* pentru faptul că *ocolesc probleme individuale și sociale pe termen lung;* ceea ce poate duce la excluderea socială. Deși sunt diferite din punct de vedere teoretic, autorul le prezintă împreună, în capitolul al cincilea, pentru o *mai bună comparație* a celor două binecunoscute modele de practică și pentru *evidențierea punctelor comune* (intervenții scurte, lucrul pe baza unui plan bine structurat, contractul dintre client și terapeut etc.). În capitolul al șaselea sunt prezentate *elementele practicii cognitiv-comportamentale și influența considerabilă* a acestora în asistența socială, fiind menționate și aspectele critice ale acestor teorii.

Teoria sistemelor este prezentată ca ocupantă a unui loc important în asistența socială fiind prezentată în capitolul al șaptelea. Această abordare implică un continuum de la perspectiva *atomică* la cea *holistică*, axându-se pe indivizi văzuți ca făcând parte din unele sisteme și încorporând altele. În viziunea autorului, teoria sistemelor integrează atât elemente ale practicii psihologice, cât și sociale, asistenții sociali ocupându-se de o mai bună integrare și funcționare a familiilor și comunităților luate ca întreg; este o *abordare individual-reformatoare*.

Următoarele capitole ale celei de-a doua părți abordează diverse idei teoretice utilizate în asistența socială. Prin urmare, sunt abordate perspective provenite în special din *psihologia socială* și *construcția socială* (teoria rolurilor, teoria comunicării, pp. 190-194).

Perspectiva umanismului, a existențialismului și a spiritualității sunt abordate de către autor, evidențiind importanța acestora prin *valorile asistenței sociale*, care sunt de natură umanistă și spirituală. *Interacțiunea simbolică și ideile fenomenologice* furnizează o bază pentru înțelegerea ființelor umane, mai flexibilă, mai puțin deterministă și mai puțin supusă judecății (p. 230). Respectul pentru toate persoanele și binele comun reprezintă o parte esențială a practicii eficiente și o valoare de bază a asistenței sociale.

Parcurgând capitolele acestei lucrări, suntem introduși în *modul de relaționare a dezvoltării sociale cu cea comunitară*, ca sectoare diferite ale practicii; *dezvoltarea socială* fiind principala formă a asistenței sociale, iar *activitatea comunitară* fiind practica ce-i ajută pe oameni să se adune pentru a identifica problemele și pentru a lua atitudine în rezolvarea lor. Autorul *abordează perspectiva feministă*, consacându-i un capitol întreg, arătând, astfel, importanța teoretică a ideilor feministe. Această abordare din perspectiva asistenței sociale *ne ajută să înțelegem rolul și poziția socială* a femeilor oprite, din majoritatea societăților.

În capitolele 11, 12 și 14, sunt aduse în atenție aspecte ale trecerii de la *perspectiva radicală* la *perspectivele critice* și aspecte legate de *antidiscriminare* și *sensibilitate culturală* și *etnică*. Aceste abordări pornesc de la *îngrijorarea cu privire la rasism* și *conflictele etnice*, dar au ajuns să cuprindă și *discriminarea împotriva altor grupuri sociale* și *forme mai extinse de excluziune socială*. Accentele diferite ale acestor abordări obligă asistenții sociali să ajungă la un acord comun despre cum ar trebui puse în practică.

Ideea autonomizării o regăsim în ultimul capitol al lucrării, fiind abordată împreună cu *ideea de advocacy* (susținere). Cele două abordări au, în viziunea autorului, legătură cu teoriile critice, feministe și antidiscriminare, dar își au *originea în practica sociodemocratică* care are drept țel: *capacitatea de a depăși barierele în atingerea obiectivelor* și de a obține *acces la servicii* (pp.324-325).

Ceea ce atrage atenția și deschide calea înțelegerii sunt, cu precădere, capitolele care abordează *analiza grupurilor de teorii în funcție de temele și aplicațiile lor principale*. Acestea sunt însoțite de *aspecte practice care contribuie la o analiză comprehensivă a abordărilor teoretice*.

Urmărind cele 400 de pagini ale acestei remarcabile lucrări, facem cunoștință cu diversitatea teoriilor și cu dinamica și complexitatea domeniului asistenței sociale. Regăsim nu doar o bogată documentare a lucrării, ci și expertiza deosebită a autorului, care conferă desăvârșire aceste lucrări.

Malcolm Payne aduce *argumentele pro și contra* specifice fiecărei teorii, conturându-ne totodată, *o imagine de ansamblu a valorii teoriei în practica asistenței sociale*.

Cu siguranță acest text valoros va rămâne printre puținele de acest gen, existente în spațiul românesc, devenind un reper nu doar pentru studenți, sau cei care se află la începutul practicării acestei deosebite profesii, ci și pentru practicienii cu experiență ai domeniului.